

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

ГЛОБАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
освітньої програми «Міжнародно-політична регіоналістика»)

Електронний ресурс

Харків – 2024

Рецензенти:

Б. М. Боднарюк – доктор історичних наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича;

Ю. П. Волосник – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Східної Європи Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 9 від 18 червня 2024 року)*

Г 54

Глобальна безпека та міжнародні конфлікти : методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародно-політична регіоналістика») [Електронний ресурс] / укладач С. І. Лиман. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. – (PDF 38 с.)

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни розроблено для студентів факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу за спеціальністю «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Видання містить програму, інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять, завдання для самостійної роботи, перелік екзаменаційних питань тощо. Матеріали навчально-методичного комплексу мають допомогти студентам під час вивчення концептуальних засад глобальної безпеки, причин виникнення, сутності, структури, етапів розвитку, особливостей, механізмів врегулювання, прогнозування, запобігання і наслідків міжнародних конфліктів постбіполярної системи міжнародних відносин, ролі в цих процесах держав, міжнародних, урядових і неурядових організацій у контексті забезпечення міжнародної та національної безпеки.

УДК 327.5(072/073)

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2024

© Лиман С. І., уклад., 2024

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Тематичний план курсу	6
2. Програма навчальної дисципліни	8
3. Лекція як вид навчальних занять	11
4. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять	12
5. Завдання для самостійної роботи	21
6. Методи навчання	22
7. Методи контролю	23
8. Схема нарахування балів. Критерії оцінювання	23
9. Перелік екзаменаційних питань	26
10. Рекомендована література	29
11. Основні терміни та поняття	34

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти» є професійно орієнтованою складовою освітньо-професійної програми підготовки освітнього ступеня магістр спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Мета викладання навчальної дисципліни – вивчення студентами концептуальних засад глобальної безпеки, причин виникнення, сутності, структури, етапів розвитку, особливостей, механізмів врегулювання, прогнозування, запобігання і наслідків міжнародних конфліктів постбіполярної системи міжнародних відносин, ролі в цих процесах держав, міжнародних, урядових і неурядових організацій у контексті забезпечення міжнародної та національної безпеки.

Основні завдання вивчення дисципліни:

– *формування наступних загальних компетентностей*

Передбачені Стандартом вищої освіти МОН України

ЗК2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК3. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК7. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність адаптуватися та діяти в нових ситуаціях.

– *формування наступних фахових компетентностей*

Передбачені Стандартом вищої освіти МОН України:

СК1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК8. Здатність організовувати та проводити міжнародні зустрічі та переговори, розробляти, аналізувати і оцінювати дипломатичні та міжнародні документи.

СК9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

Передбачені робочою групою:

СК12. Здатність виявляти та аналізувати традиції політичної поведінки

країн Західної, Північної, Центрально-Східної Європи, основних міжнародних гравців регіону (Великої Британії, Німеччини, Франції), а також країн Східної, Південно-Східної, Південної, Центральної Азії, Близького та Середнього Сходу та Африки регіональні конфлікти та пов'язані із ними питання безпеки.

Кількість кредитів - 4

Загальна кількість годин - 120

Характеристика навчальної дисципліни	
Обо'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	-
Семестр	
1-й	-
Лекції	
16 год.	-
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	-
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
88 год.	-
Індивідуальні завдання	
-	-

Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання :

Передбачені Стандартом вищої освіти МОН України

РН1. Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.

РН4. Аналізувати та оцінювати проблеми міжнародної та національної безпеки, міжнародні та інтернаціоналізовані конфлікти, підходи, способи та механізми забезпечення безпеки у міжнародному просторі та у зовнішній політиці держав.

РН6. Визначати, оцінювати та прогнозувати політичні, дипломатичні, безпекові, суспільні й інші ризики у сфері міжнародних відносин та глобального розвитку.

РН9. Готувати аналітичні довідки, звіти та інші документи про стан міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

PH10. Розробляти та реалізовувати проекти прикладних досліджень міжнародних відносин, зовнішньої та світової політики.

PH12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Програмні результати навчання, передбачені робочою групою:

PH16. Складати комплексну експертно-аналітичну характеристику європейських, американських, азіатських регіонів та гравців, визначати та прогнозувати стан міжнародних відносин в регіоні та політичний вплив Європи, Східної та Південно-Східної Азії у сучасному світі.

Згідно з підпунктом 1.2.26 «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна» (<https://appmath.univer.kharkov.ua/pdf/docs/polozhennia-nova-redactsia.pdf>)

«Навчально-методичний комплекс дисципліни – це сукупність нормативних та інших навчально-методичних матеріалів в паперовій та/або електронній формах, необхідних і достатніх для ефективного виконання здобувачами вищої освіти робочої програми навчальної дисципліни, передбаченої освітньою програмою підготовки здобувачів вищої освіти відповідного рівня вищої освіти». Тобто НМКД повинен забезпечити всі основні етапи педагогічного процесу – повідомлення навчальної інформації і її сприйняття, закріплення й удосконалення знань, умінь і навичок, їх застосування й контролю, та основних функцій освітнього процесу – освітньої, виховної та розвиваючої. НМК розробляються для всіх навчальних дисциплін відповідно до навчального плану.

В сучасній навчально-методичній літературі (<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5875/?sequence=1>) зазначається, що основними функціями НМКД є загальні функції навчальних видань, що визначені в роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників: комунікативна, інформаційна, терміноорганізуюча (глосарієва), розвиваюча, пізнавальна, виховна, організаційна, систематизуюча. Найважливішими функціями НМКД є, безперечно, організаційна та систематизуюча.

1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7
<i>Розділ 1. Теоретичні аспекти безпеки й проблеми врегулювання міжнародних конфліктів</i>						

Тема 1. Вступ. Концептуальні аспекти безпеки	10	2	2			6
Тема 2. Зальна характеристика системи глобальної безпеки	10	2	2			6
Тема 3. Теорія, сутність, типологія конфліктів	8	2				6
Тема 4. Історичні форми конфліктів від Давнини до закінчення «Холодної війни»	8	2				6
Тема 5. Специфіка сучасних конфліктів	8		2			6
Тема 6. Військова сила як фактор впливу та вирішення міжнародних проблем і конфліктів	8	2				6
Тема 7. Способи врегулювання конфліктів	8		2			6
Тема 8. Прогнозування як складова процесу управління конфліктами.	8	2				6
Разом за розділом 1	68	12	8			48
<i>Розділ 2. Практика міжнародних конфліктів. Конфлікти в регіонах світу</i>						
Тема 9. Сучасні конфлікти в Європі й конфліктний потенціал регіону.	9	2				7
Тема 10. Конфлікти на пострадянському просторі	9		2			7
Тема 11. Сучасні конфлікти на Американському континенті й конфліктний потенціал регіону	8		2			6
Тема 12. Сучасні конфлікти на Близькому і Середньому Сході та конфліктний потенціал регіону	9	2				7
Тема 13. Сучасні конфлікти в Азії та	9		2			7

конфліктний потенціал регіону						
Тема 14. Сучасні конфлікти в Африці та конфліктний потенціал регіону	8		2			6
Разом за розділом 2	52	4	8			40
Усього годин	120	16	16			88

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1. Теоретичні аспекти безпеки й проблеми врегулювання міжнародних конфліктів

Тема 1. Вступ. Концептуальні аспекти безпеки

Предмет, мета і завдання курсу. Характеристика ключових термінів. Сутність феномену «небезпека». Форми прояву небезпеки. Зовнішня небезпеки. Внутрішня небезпека. Сутність феномену «безпека». Поняття безпеки в історичній думці нового та новітнього часу. Основа сучасних уявлень про безпеку. Визначальні фактори, які справляють вплив на безпечний розвиток соціальної системи.

Тема 2. Зальна характеристика системи глобальної безпеки

Сутність і поняття «національна безпека». Сутність і поняття «міжнародна безпека» та «глобальна безпека». Головні виклики сучасній глобальній безпеці. Конфлікт цінностей та загострення у світі боротьби за ресурси. Маргіналізація країн та ерозія державності. Неконтрольоване поширення зброї масового ураження. Міжнародний тероризм та глобалізація криміналу. Неконтрольована міграція. Виклики інформаційній безпеці та інформаційна влада. Глобальна криза демократії та культурної ідентичності.

Тема 3. Теорія, сутність, типологія конфліктів

Проблема конфлікту в міжнародних відносинах. Суб'єкти міжнародного конфлікту. Відносини між учасниками і суб'єктами міжнародного конфлікту. Причини, типологія і функції конфлікту в міжнародних відносинах. Класифікації конфліктів. Функції міжнародного конфлікту. Структура і процес розвитку міжнародних конфліктів. Непрямі сторони конфлікту. Основні фази міжнародно конфлікту. Еволюція наукових уявлень про конфлікти від давнини до кінця ХХ ст. Сучасна наука про конфлікти й проблеми їх врегулювання. Центри вивчення міжнародних конфліктів. Політична конфліктологія як навчальна дисципліна в провідних країнах світу та в Україні.

Тема 4. Історичні форми конфліктів від Давнини до закінчення «Холодної війни»

Особливості війн та конфліктів у Давнину. Перші воєнні походи. Перші міждержавні договори та військові союзи на Стародавньому Сході.

Особливості війн античної доби. Завоювання германців та падіння Римської імперії. Арабські завоювання. Значення релігійно- цивілізаційного фактору у середньовічних конфліктах. Специфіка збройних конфліктів Раннього Нового часу. Колоніальні захоплення європейських держав та їхні конфлікти через колоніальні протиріччя. Конфлікти та війни доби Вестфальської та Віденської систем міжнародних відносин. Загострення колоніальних протиріч на початку ХХ ст. Особливості військових дій під час Першої світової війни. Зброя масового знищення. Поняття «геноцид», «військовий злочин», «військовий злочинець», «злочини проти людства». Особливості військових дій під час Другої світової війни. Крах колоніальної системи. Особливості збройних конфліктів та війн в умовах біполярного свту. Військові конфлікти у колишніх колоніях та втручання наддержав. Особливості регіональних конфліктів доби «Холодної війни». Крах біполярної структури світу.

Тема 5. Специфіка сучасних конфліктів

Головні причини дестабілізації у постбіполярній системі міжнародних відносин. Специфіка нових регіональних конфліктів. Посилення етнічного та конфесійного факторів у сучасних конфліктах. Пошук національної ідентичності через релігію. Ісламський фундаменталізм. Гібридні й асиметричні види сучасних конфліктів. Вплив кризи американського лідерства на міжнародну конфліктогенність. Право націй на самовизначення і принцип територіальної цілісності держав. Сучасні сепаратистські рухи. Успіхи і провали політики мультикультуралізму. Проблема та основні тенденції розвитку міжнародного тероризму.

Тема 6. Військова сила як фактор впливу та вирішення міжнародних проблем і конфліктів

Сучасні регулярні армії, приватні військові компанії, незаконні збройні формування. Основні види стрілецької зброї, які використовуються в сучасних конфліктах. Бронетанкова техніка сучасних армій та незаконних збройних формувань. Артилерія і зенітно-ракетні комплекси сучасних армій і незаконних збройних формувань. Авіація сучасних армій і незаконних збройних формувань. Основні типи озброєнь ВМС провідних держав світу та можливості їх використання в конфліктах. Ядерний потенціал провідних країн світу.

Тема 7. Способи врегулювання конфліктів

Міжнародне право і міжнародні конфлікти. Правові методи врегулювання конфліктів. Посередництво як засіб врегулювання сучасних конфліктів. Значення, структура та функції переговорного процесу. Сутність і значення миротворчості. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів. Військове врегулювання міжнародного конфлікту.

Тема 8. Прогнозування як складова процесу управління конфліктами

Внутрішні і зовнішні аспекти управління політичними конфліктами. Прогнозування як початкова фаза процесу управління конфліктами. Інститути прогнозування світового розвитку і міжнародних конфліктів. Футуристичні доктрини учених другої половини ХХ – початку ХХІ ст. відносно розвитку конфліктів. Методика прогнозування конфліктів. Приклади використання історико-порівняльного аналізу у методиці прогнозування потенціалу майбутніх міжнародних конфліктів.

Розділ 2. Практика міжнародних конфліктів. Конфлікти в регіонах світу

Тема 9. Сучасні конфлікти в Європі й конфліктний потенціал регіону

Причини і типи конфліктів в сучасній Європі. Розпад Югославії та етноконфесійні конфлікти на Балканах. Міжнаціональне протистояння в Іспанії. Регіональні рухи Північної Італії і боротьба за незалежну Республіку Паданія. Етнічні та конфесійні конфлікти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії. Особливості регіонального сепаратизму у Франції (Корсика), Німеччині (Баварія), Румунії (Трансильванія), Польщі (Сілезія). Проблема державної єдності Бельгії. Греко-турецьке проівоєстоюаніє і Кіпрська проблема. Конфлікт ЄС-Туреччина. Європейський міграційний конфлікт 2015 р. Прогнози щодо майбутніх конфліктів у Європі.

Тема 10. Конфлікти на пострадянському просторі

Специфіка конфліктів в СНД і регіональні миротворчі структури. Історія і сучасний стан етноконфесійного конфлікту в Нагірному Карабасі. Грузино-абхазський і грузино-осетинський конфлікти. Конфлікти на Північному Кавказі. Перша і Друга Чеченські війни. Придністровський конфлікт. Громадянська війна в Таджикистані. Політичні конфлікти в сучасній Україні. Війна РФ проти України. Прогнозування майбутніх конфліктів на пострадянському просторі.

Тема 11. Сучасні конфлікти на Американському континенті й конфліктний потенціал регіону

Етноконфесійні та расові конфлікти в США. Особливості етнополітичних конфліктів в Канаді. Проблема незалежності провінції Квебек. Специфіка сучасних конфліктів в Латинській Америці. Перуанско-еквадорський конфлікт: історія та сучасний стан. Внутрішні конфлікти в країнах Центральної Америки (Нікарагуа, Гватемала, Гондурас, Сальвадор). Куба після Фіделя Кастро: проблема вибору шляхів розвитку в умовах конфлікту з кубинської еміграцією і США. Політичні конфлікти в Колумбії та діяльність наркокартелів. Внутрішні і зовнішні причини соціально-політичного конфлікту в Венесуелі. Аргентинсько-британський конфлікт навколо Фолклендських (Мальвінських) островів: історія та сучасний стан. Прогнози конфліктогенності Американського регіону.

Тема 12. Сучасні конфлікти на Близькому і Середньому Сході та конфліктний потенціал регіону

Міжнародний ісламський тероризм. Історичні корені і сучасний стан близькосхідного конфлікту. Революції в арабських країнах 2011 року. Зовнішньополітичні наслідки «Арабської весни». Громадянська війна в Ємені та втручання коаліційних сил арабських держав. Громадянська війна в Сирії та її вплив на сучасні міжнародні відносини. Ірак за часів режиму Саддама Хусейна та після його повалення. Проблема створення незалежного Курдистану. Конфлікт США та Ірану. Протистояння Ірану і Саудівської Аравії. Війна в Афганістані: історія і сучасний етап. Прогнози майбутніх конфліктів на Близькому і Середньому Сході.

Тема 13. Сучасні конфлікти в Азії та конфліктний потенціал регіону

Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Китаю. Зростання глобальних геополітичних та економічних протиріч між США та КНР. Тайваньське питання й проблема об'єднання Китаю. Проблема Спратлі як багатосторонній конфлікт (Китай, Тайвань, В'єтнам, Філіппіни, Малайзія, Бруней). Територіальні суперечки Японії з Південною Кореєю і Росією. Рівень конфліктної небезпеки в політичних відносинах двох Кореї. Прогнози майбутніх конфліктів в Азії та АТР. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Індії. Діяльність сепаратистських та ісламістських організацій на території Пакистану. Індійсько-пакистанські конфлікти (до 2019 р.). Індійсько-пакистанський конфлікт 2019 р. Фактор ядерного статусу Індії та Пакистану у протистоянні двох держав. Проблема створення Тамільської держави і громадянська війна в Шрі-Ланці. Причини, хід та наслідки громадянської війни у Непалі 1996-2006 рр.

Тема 14. Сучасні конфлікти в Африці та конфліктний потенціал регіону

Специфіка збройних конфліктів в Африці. Етноконфесійний конфлікт в Судані. Геноцид негроїдного населення. Конфлікт між Ефіопією і Еритреєю. Громадянська війна в Сомалі. Етноконфесійні конфлікти в Нігерії. Громадянські війни в Анголі та їх наслідки. Громадянські війни в Конго, Чаді, Ліберії та їх наслідки. Сучасні конфлікти в Південно-Африканській республіці. Геноцид в Руанді і Бурунді. Прогнози майбутніх конфліктів в Африці.

3. ЛЕКЦІЯ ЯК ВИД НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Згідно з підрозділом 4.2. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університету імені В. Н. Каразіна» (<https://appmath.univer.kharkov.ua/pdf/docs/polozhennia-nova-redactsia.pdf>)

4.2.1. Лекція – вид навчальних занять, призначений для викладення теоретичного матеріалу. Як правило, окрема лекція є елементом курсу лекцій, що охоплює основний теоретичний матеріал однієї або декількох тем

навчальної дисципліни. Тематика лекцій визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

4.2.2. Лекції проводяться науково-педагогічними працівниками університету, як правило, професорами, доцентами та старшими викладачами, які мають наукові ступені або/та вчені звання, а також провідними науковцями або спеціалістами, запрошеними для читання лекцій.

4.2.3. Лектор зобов'язаний дотримуватися робочої програми навчальної дисципліни щодо тем лекційних занять, але не обмежується в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах доведення його до осіб, які навчаються.

Згідно з навчальним планом дисципліни «Геополітика та геостратегія сучасного світу» заплановано 11 тем, які вивчаються протягом 45 годин аудиторних занять (30 год. – лекції, 15 год. – семінарські заняття).

4. ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вступ. Концептуальні аспекти безпеки	2
2	Тема 2. Зальна характеристика системи глобальної безпеки	2
3	Тема 5. Специфіка сучасних конфліктів	2
4.	Тема 7. Способи врегулювання конфліктів	2
5	Тема 10. Конфлікти на пострадянському просторі	2
6	Тема 11. Сучасні конфлікти на Американському континенті й конфліктний потенціал регіону	2
7	Тема 13. Сучасні конфлікти в Азії та конфліктний потенціал регіону	2
8	Тема 14. Сучасні конфлікти в Африці та конфліктний потенціал регіону	2
	Разом	16

«Глобальна безпека та міжнародні конфлікти» є професійно орієнтованою складовою освітньо-професійної програми підготовки освітнього ступеня магістр спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Семінарські заняття покликані поглибити теоретичні та методологічні знання студентів з цієї дисципліни, сприяти формуванню ними практичних навичок щодо системи знань про основний зміст концептуальних засад глобальної безпеки, причин виникнення, сутності, структури, етапів розвитку, особливостей, механізмів

врегулювання, прогнозування, запобігання і наслідків міжнародних конфліктів постбіполярної системи міжнародних відносин, ролі в цих процесах держав, міжнародних, урядових і неурядових організацій у контексті забезпечення міжнародної та національної безпеки.

Згідно підрозділу 4.5. «Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна» (<https://apppmath.univer.kharkov.ua/pdf/docs/polozhennia-nova-redactsia.pdf>)

4.5.1. Семінарське заняття – вид навчального заняття, на якому науково-педагогічний працівник організує дискусію з попередньо визначених проблем.

4.5.2. Перелік тем семінарських занять визначається робочою програмою навчальної дисципліни.

4.5.4. На кожному семінарському занятті науково-педагогічний працівник оцінює осіб, які навчаються (аудиторні письмові роботи, реферати, виступи, активність в дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо).

В сучасній навчально-методичній літературі (<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5875/?sequence=1>)

зазначається, що семінарське заняття – це вид навчального заняття, на якому викладач організує дискусію за попередньо визначеними проблемами, до яких студенти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів, есе, тощо), цей розділ має містити план семінарських занять, де зазначено тему, обсяг аудиторних годин за кожною темою та перелік питань, які підлягають розгляду; короткий теоретичний коментар до кожної теми, що допомагає студентові ознайомитися з сутністю питань, обговорюваних або досліджуваних на семінарському занятті, з посиланнями надодаткові науково-методичні матеріали, які дозволяють вивчити їх глибше.

Обов'язковим елементом цього розділу НМКД є визначення питань, що виносяться на обговорення та список літератури із зазначенням конкретних сторінок, необхідної для цілеспрямованої роботи студента при підготовці до цього виду занять, а також тексти ситуацій для аналізу, умови завдань тощо, які розглядаються на семінарських практичних заняттях.

В процесі підготовки питань на семінарські заняття дисципліни «Геополітика та геостратегія» студенти зобов'язані працювати з різноманітними джерелами інформації, допоміжною навчальною та науковою літературою, виявляти елементи самостійного наукового пошуку, намагатися створити об'єктивну картину політичної події. Студенти зобов'язані вміти аналізувати міжнародні відносини та зовнішню політику, розробляти стратегії зовнішньополітичної діяльності за результатами аналітичних досліджень і аналізу зарубіжного досвіду, використовуючи методи порівняльного аналізу.

Семінарське заняття 1. Вступ. Концептуальні аспекти безпеки

План семінару / Питання для обговорення

1. Мета та завдання курсу.
2. Сутність феноменів «небезпека» та «безпека»
3. Поняття безпеки в історичній думці нового та новітнього часу.

4. Основа сучасних уявлень про безпеку.

Література:

Біла книга 2021: Оборонна політика України. К., 2021. 124 с.

Доповідь Організації Об'єднаних Націй «Дослідження концепції безпеки» А / 40/553. Організація Об'єднаних Націй [сайт]. URL: <http://www.un.org/ru/ga/40/docs/40res.shtml> (дата доступу 22.10.2017).

Назарова А. І. Теоретичні питання забезпечення міжнародної безпеки // Науковий журнал «Молодий науковець». 2014. № 4. С. 859–861.

Основи стратегії національної безпеки та оборони держави. / В.Г. Радецький, О.П. Дузь-Крятченко, В.М. Воробйов, В.П. Грищенко та ін. К.: НУОУ, 2010. 592 с.

Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду // Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text

Безпека у глобальному світі / Константинов В.Ю., Мінгазутдінов І.О., Капітоненко М.Г., Галака С.П., Кривонос Р.А. // Міжнародні системи та глобальний розвиток : підручник / кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред. Л.В. Губерського, В.А. Манжолі. К.: «Київський університет», 2019. С. 389-468.

Семінарське заняття 2. Зальна характеристика системи глобальної безпеки

План семінару / Питання для обговорення

1. Сутність і поняття «національна безпека».
2. Сутність і поняття «міжнародна безпека» та «глобальна безпека».
3. Конфлікт цінностей та загострення у світі боротьби за ресурси.
4. Маргіналізація країн та ерозія державності.
5. Неконтрольоване поширення зброї масового ураження.
6. Міжнародний тероризм та глобалізація криміналу.
7. Неконтрольована міграція.
8. Виклики інформаційній безпеці та інформаційна влада.
9. Глобальна криза демократії та культурної ідентичності.

Література:

Алексанян А. А. Структура понять національної та міжнародної безпеки: загальні риси і розходження // Право. Журнал Вищої школи економіки. 2012. № 4. С. 126–133.

Власюк О. С. Національна безпека України: еволюція проблем внутрішньої політики: вибр. наук. пр. Київ: НІСД, 2016. 527 с.

Вонсович О. С. Національна безпека України в умовах сучасних геополітичних змін // Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2017. Вип. 24(2). С. 18–24.

Глобальна та національна безпека: підручник / [В. І. Абрамов та ін.]; за заг. ред. Г. П. Ситника; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Громад. орг. «Акад. нац. безпеки». Київ: НАДУ, 2016. 781 с.

Горбулін В. П., Качинський А. Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки: монографія. К.: НІСД, 2010. 288

Курас А. І. Національна безпека України: військово-політичні парадигми // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. 2014. Вип. 2. С. 230–240.

Семінарське заняття 3 (5). Специфіка сучасних конфліктів

План семінару / Питання для обговорення

1. Головні причини дестабілізації у постбіполярній системі міжнародних відносин.

2. Специфіка нових регіональних конфліктів. Посилення етнічного та конфесійного факторів в сучасних конфліктах.

3. Пошук національної ідентичності через релігію. Ісламський фундаменталізм.

4. Гібридні і асиметричні види сучасних конфліктів.

5. Вплив кризи американського лідерства на міжнародну конфліктогенність.

6. Право націй на самовизначення і принцип територіальної цілісності держав. Сепаратистські рухи в сучасному світі.

7. Успіхи і провали політики мультикультуралізму.

Література:

Агаєв Н. А. Сучасний тероризм – причини і прояви / Н. А. Агаєв, М. О. Карпов, О. Ф. Хміляр, В. В. Єфімова. К. : Молода нація, 2005. 110 с.

Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.

Близький Схід і Північна Африка як сфера інтересів України : аналіт. доп. / за ред. О. В. Литвиненка. Київ : НІСД, 2020. 85 с.

Ващенко І. В. Характерні ознаки етнічного конфлікту // Вісник ХДПУ ім. Г. С. Сковороди. Психологія. 2003. №11. С. 131–142.

Воротнюк М. О. Особливості міжнародних конфліктів пост-біполярного періоду // Стратегічна панорама. 2009. № 4. С. 41–44.

Глобалізація і безпека розвитку : кол. моногр. / О. Г. Білорус, Д. Г. Лук'яненко та ін. ; за ред. О. Г. Білоруса. К., 2001. 773 с.

Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.

Горбулін В. Гібридна реальність нового світоустрою: необхідність іншого політичного бачення // Україна дипломатична: Науковий щорічник. 2017. Вип. XVIII. С. 560–571.

Ткаченко В. І., Смірнов Є. Б. Латентна війна як форма міжнародних відносин країн світу у ХХІ столітті // Збройна боротьба: теорія, забезпечення,

досвід Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил, 2015, випуск 4(45). С. 3-11.

Fuller G. E. The Future of Political Islam. New York/Houndmills: Palgrave MacMillan, 2004.

Horowitz D. Ethnic Groups in Conflict. Updated Edition With a New Preface. University of California Press. 2000. 711 p.

Семінарське заняття 4 (7). Способи врегулювання конфліктів

План семінару / Питання для обговорення

1. Міжнародне право і міжнародні конфлікти. Правові методи врегулювання конфліктів.
2. Посередництво як засіб врегулювання сучасних конфліктів
3. Значення, структура та функції переговорного процесу.
4. Сутність і значення миротворчості.
5. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів.
6. Військове врегулювання міжнародного конфлікту.

Література:

Балдінюк О. В. Гуманітарна діяльність ООН у контексті врегулювання збройних конфліктів (1990-2000 рр.): Автореф. дис... канд. політ, наук. К. : Київській нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; Інститут міжнародних відносин, 2000. 18 с.

Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.

Здоровко С. Ф. Застосування сили в миротворчих операціях ООН // Сучасна міжнародна безпека: виклики глобалізації. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (29 березня 2018 року). Х., 2018. С. 33-40.

Іжнін І. Особливості застосування воєнної сили у збройних конфліктах 90-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.04; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2004. 20 с.

Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Тимор і його команда : діяльність провідних акторів та міжнародних організацій щодо конфлікту в Тимор-Лешті // Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії : досвід модернізації та перспективи взаємодії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 71-74.

Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття (Історикофілософський аспект): Монографія / О. І. Гуржій, С. П. Мосов, Макаров В. Д. та ін. К.: Знання України, 2006. 356 с.

Павловська Т.В. Політичні переговори як спосіб розв'язання політичних конфліктів // Вісник Київського національного університету. Філософія, політологія. 2007. № 87-88 . С. 70-73.

Скороход Ю. С. Діяльність міжнародних організацій із врегулювання ліванського конфлікту : навч. посіб. К. : Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2012. 207 с.

Руда В. Європейський досвід урегулювання криз: на матеріалі конфлікту в Боснії і Герцеговині (1991–1995 рр.) // Схід. 2010. № 2 (102). С. 97–105.

Стасюк С. Регулювання сучасних збройних конфліктів міжнародними гуманітарними засобами // Віче. 2010. № 24. С. 20–24.

Stern P.C., Druckman D. (eds.). International Conflict Resolution after the Cold War. Washington, DC: National Academy Press, 2000. 626 p.

Семінарське заняття 5 (10). Конфлікти на пострадянському просторі

План семінару / Питання для обговорення

1. Специфіка конфліктів в СНД і регіональні миротворчі структури.
2. Історія і сучасний стан етноконфесійного конфлікту в Нагірному Карабасі.
3. Грузино-абхазський і грузино-осетинський конфлікти.
4. Конфлікти на Північному Кавказі. Перша і Друга Чеченські війни.
5. Придністровський конфлікт.
6. Громадянська війна в Таджикистані.
7. Політичні конфлікти в Україні у 1991-2014 рр.
8. Війна РФ проти України.
9. Прогнозування майбутніх конфліктів на пострадянському просторі.

Література:

Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.

Віднянський С., Мартинов А. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2023. 264 с.

Живко М., Іващук О. Міжнародні економічні санкції як форма стримування збройної агресії // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 73-76

Запухляк В., Прінц В. Європейська підтримка України в умовах російської агресії // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 76-79.

Киридон А., Троян С. Російсько-українська війна 2014-2022 рр. : екзистенційний вимір // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 82-83.

Кучик О. С., Заяць О. А. Зовнішня політика України: навчальний посібник. К.: Знання, 2010. 334 с.

Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття (Історикофілософський аспект): Монографія / О. І. Гуржій, С. П. Мосов, Макаров В. Д. та ін. К.: Знання України, 2006. 356 с.

Офіцинський Ю. Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013 – 2017 років). Ужгород: РІК-У, 2018, 312 с.

Орлова Т.В. Історія нових незалежних держав. Навч. посібник. К.: Знання, 2010. 487 с.

Перепелиця Г.М. Україна-Росія: війна в умовах співіснування. К.: Видавничий дім «Стилос», 2015. 880 с.

Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.

Станчев М., Фельштинський Ю. Третя світова: битва за Україну. К.: Наш Формат, 2022. 408 с.

Толстов С. Міжнародно-політичні аспекти забезпечення оборонного потенціалу України в умовах російсько-української війни 2022 р. // Матеріали ІV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року) . Суми, 2022. С. 110-113.

Чекаленко Л. Д., Федуняк С. Г. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього: монографія. Одеса: ОНУ, 2020.176 с.

Семінарське заняття 6 (11). Сучасні конфлікти на Американському континенті й конфліктний потенціал регіону

План семінару / Питання для обговорення

1. Етноконфесійні та расові конфлікти в США.
2. Особливості етнополітичних конфліктів в Канаді. Проблема незалежності провінції Квебек.
3. Специфіка сучасних конфліктів в Латинській Америці.
4. Перуанско-еквадорський конфлікт: історія та сучасний стан.
5. Внутрішні конфлікти в країнах Центральної Америки (Нікарагуа, Гватемала, Гондурас, Сальвадор).
6. Куба після Фіделя Кастро: проблема вибору шляхів розвитку в умовах конфлікту з кубинської еміграцією і США.
7. Політичні конфлікти в Колумбії та діяльність наркокартелів.
8. Внутрішні і зовнішні причини соціально-політичного конфлікту в Венесуелі.
9. Аргентинсько-британський конфлікт навколо Фолклендських (Мальвінських) островів: історія та сучасний стан.
10. Прогнози конфліктогенності Американського регіону.

Література:

Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи. Львів: Лілея-НВ, 2000. 236 с.

Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.

Іваницька О. П. Зовнішня політика країн Західної Європи та Північної Америки у постбіполярний період (1990-і – 2000-і роки): Навч. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 720 с.

Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.

США і світ XXI століття / Пахомов Ю.М., Коваль І. М., Шергін С.О. та інші. К.: Центр вільної преси, 2013. 620 с.

Lawrence C. America's Modern Wars: Understanding Iraq, Afghanistan and Vietnam. Casemate, 2015. 376 p.

Marley D. Wars of the Americas: A Chronology of Armed Conflict in the New World, 1492 to the Present. ABC-CLIO. 2008. 722 p.

Семінарське заняття 7 (13). Сучасні конфлікти в Азії та конфліктний потенціал регіону

План семінару / Питання для обговорення

1. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Індії.
2. Індійсько-пакистанський конфлікт.
3. Проблема створення Тамільської держави і громадянська війна в Шрі-Ланці.
4. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Китаю.
5. Зростання глобальних геополітичних та економічних протиріч між США та КНР.
6. Тайваньське питання й проблема об'єднання Китаю.
7. Територіальні суперечки Японії з Південною Кореєю і Росією.
8. Рівень конфліктної небезпеки в політичних отрошеннях двох Кореї.
9. Прогнози майбутніх конфліктів в Азії та АТР.

Література:

Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.

Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.

Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки: Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в. Львів: Афіша, 2004. 430 с.

Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття (Історикофілософський аспект) / О. І. Гуржій, С. П. Мосов, Макаров В. Д. та ін. К.: Знання України, 2006. 356 с.

Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Тимор і його команда : діяльність провідних акторів та міжнародних організацій щодо конфлікту в Тимор-Лешті

// Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії : досвід модернізації та перспективи взаємодії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 71-74.

Лиман С. І., Зінова А. І. Роль міжнародних організацій у вирішенні питання ядерної небезпеки Корейського півострова // Особливості суспільно-політичного розвитку та модернізаційні процеси у країнах пострадянського простору. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції з нагоди Дня працівників дипломатичної служби України (Харків, 24 грудня 2021 року) / Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків, 2022. С. 50-52.

Лиман С. І. Оборонний пакт АUKUS : інструмент безпеки чи крок до загострення конфліктів в Індо-Тихоокеанському регіоні // Міжнародні економічні відносини. Сталий розвиток України в умовах глобалізації та Європейської економічної інтеграції: проблеми, перспективи, ефективність. ФЕНІКС-2022: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (31 травня 2022 року, м. Харків). Х., 2022. С. 93-95.

Мандрагеля В. А. Причини та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз. К.: ЄУ, 2003. 570 с.

Міжнародні відносини та світова політика: Підручник / Кер. авт. кол. В. Ю. Крушинський; за ред. В. А. Манжоли. К.: ВПЦ «Київський університет», 2010. 863 с.

Doroshko M. S., But S. A. China-India's conflict of interest in the region of South Asia // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2020. Випуск 142. С. 4-14.

Семінарське заняття 8 (14). Сучасні конфлікти в Африці та конфліктний потенціал регіону

План семінару / Питання для обговорення

1. Етно-конфесійний конфлікт в Судані.
2. Конфлікт між Ефіопією і Еритреєю. Громадянська війна в Сомалі.
3. Етноконфесійні конфлікти в Нігерії.
4. Громадянські війни в Анголі, Конго, Ліберії та їх наслідки.
5. Сучасні конфлікти в Південно-Африканській республіці.
6. Геноцид в Руанді і Бурунді.
7. Прогнози майбутніх конфліктів в Африці.

Література:

Агаєв Н. А. Сучасний тероризм – причини і прояви / Н. А. Агаєв, М. О. Карпов, О. Ф. Хміляр, В. В. Єфімова. К. : Молода нація, 2005. 110 с.

Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.

Близький Схід і Північна Африка як сфера інтересів України : аналіт. доп. / за ред. О. В. Литвиненка. Київ : НІСД, 2020. 85 с.

Козицький А.М. Новітня історія Азії та Африки: Посіб. для студ. істор. і гуманітар. фак-тів ун-в. Львів: Афіша, 2004. 430 с.

Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття (Історикофілософський аспект): Монографія / О. І. Гуржій, С. П. Мосов, Макаров В. Д. та ін. К.: Знання України, 2006. 356 с.

Мішин О. Миротворча діяльність Африканського союзу // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 98. Ч. 1. С. 3–5.

Мішин О. В. Особливості формування та функціонування безпекових механізмів Африканського союзу // Актуальні проблеми міжнародних відносин / Київ. нац. ун-т, Ін-т міжнар. відносин. Київ, 2011. Вип. 95. Ч. 1. С. 13–17.

Отару Е. П. Міждержавні конфлікти в Африці на південь від Сахари в середині 70-х - на початку 90-х років (типологія і шляхи врегулювання): Автореф. дис... канд. політ. наук. Інститут міжнародних відносин. К. : Київський ун-т ім. Тараса Шевченка, 1999. 19 с.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури. Передбачено самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою.

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Вступ. Концептуальні аспекти безпеки Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням поняття безпеки в історичній думці нового та новітнього часу.	6
2	Зальна характеристика системи глобальної безпеки Дослідити головні виклики інформаційній безпеці та сутність інформаційної влади на національному та глобальному рівнях	6
3	Теорія, сутність, типологія конфліктів. Проаналізувати дискусійні питання сучасної науки та виявити специфіку центрів вивчення міжнародних конфліктів у світі.	6
4	Історичні форми конфліктів від Давнини та Середньовіччя до закінчення «Холодної війни» Провести порівняльний аналіз головних конфліктів європейських країн через колоніальні протиріччя у Модернову добу	6
5	Специфіка сучасних конфліктів Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням причин зростання активності транснаціональних акторів у сучасних міжнародних конфліктах	6
6	Військова сила як фактор впливу та вирішення міжнародних проблем і конфліктів Дослідити головні недоліки використання у сучасних конфліктах палубної авіації (на прикладі кораблів типу «Честер У. Німіцц»)	6
7	Способи врегулювання конфліктів	6

	Проаналізувати роль християнських релігійних організацій у врегулюванні сучасних конфліктів	
8	Прогнозування як складова процесу управління конфліктами. Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням особливостей діяльності «Римського клубу» та його моделей розвитку світової конфліктогенності	6
9	Сучасні конфлікти в Європі й конфліктний потенціал регіону. Проаналізувати внутрішньополітичні та зовнішньополітичні наслідки референдуму про незалежність Каталонії в 2017 р.	7
10	Конфлікти на пострадянському просторі Розширити лекційний матеріал більш детальним вивченням проектів федералізації Молдови та автономного статусу в ній Придністров'я	7
11	Сучасні конфлікти на Американському континенті й конфліктний потенціал регіону. Лекційний матеріал доповнити більш детальним вивченням військових дій збройних лівацьких угруповань в Колумбії і суміжних країнах	6
12	Сучасні конфлікти на Близькому і Середньому Сході та конфліктний потенціал регіону Проаналізувати дії курдських збройних формувань в регіональних конфліктах та процес створення воєнізованої організації «Пешмерга».	7
13	Сучасні конфлікти в Азії та конфліктний потенціал регіону. Розширити лекційний матеріал інформацією про сутність «проблеми Спратлі» як багатостороннього конфлікту Китаю, Тайваню, В'єтнаму, Філіппін, Малайзії, Брунею	7
14	Сучасні конфлікти в Африці та конфліктний потенціал регіону. Зробити порівняльний аналіз реакції світової спільноти на масове вбивство руандійських і бурундійських тутсі.	8
	Разом	88

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методи навчання, як впорядковані способи взаємопов'язаної, целеспрямованої діяльності викладача та студентів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань, реалізуються через систему прийомів та засобів навчальної діяльності. Прийоми навчання (конкретні дії викладача та студентів), спрямовані на реалізацію вимог методів. Засоби навчання – різноманітне навчальне обладнання, яке використовується у системі пізнавальної діяльності, зокрема, технічні засоби.

6.1. Словесні методи навчання:

- лекція;
- бесіда;
- розповідь;
- пояснення.

6.2. Наочні методи навчання:

- ілюстрація;
- демонстрація.

6.3. Практичні методи навчання:

- метод робіт із письмовими джерелами;
- метод робіт із аудіо/відеоматеріалами;
- практичні заняття.

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

При вивченні дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти» застосовуються наступні методи контролю: усний, письмовий та тестовий.

Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування або письмового експрес-контролю на лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на проблемних лекціях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) враховуються при визначенні підсумкової залікової оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Застосовуються такі методи контролю підготовки студентів:

- усні відповіді на семінарських заняттях;
- письмового експрес-контролю;
- колоквиум;
- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування ситуаційних задач;
- виконанням індивідуальної роботи (реферати, доповіді, інформаційні повідомлення, аналітичні огляди, підготовка мультимедійних презентацій).

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 40 хвилин.

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Тестові питання – 40 балів (40 питань по 1 б. за кожну правильну відповідь)

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на заліку студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

8. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Схема нарахування балів

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремого розділу дисципліни. Розділ – це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремий розділ включає завдання для самостійної роботи, письмові контрольні роботи

тощо. Оцінка за розділ – це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених цим розділом.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, підсумкового контролю за підсумками вивчення розділу. Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточним контролем, дорівнює 60.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на семінарських заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Глобальна безпека та міжнародні конфлікти».

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену в 1 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40.

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума поточних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточних і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Оцінка студента за підсумками вивчення розділу складається за результатами поточного контролю за підсумками вивчення розділу та під час проведення семінарських занять. Кожна відповідь на семінарських заняттях оцінюється максимум в 6 балів. Кожен студент наприкінці семестру готує реферат, який оцінюється максимум в 12 балів.

Поточний контроль, самостійна робота									Реферат	Всього	Екзам ен	Сума
семінар	T1	T2	T5	T7	T10	T11	T13	T14	12	60	40	100
макс. бал	6	6	6	6	6	6	6	6				

T1, T2 ... – теми семінарів

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії поточного оцінювання знань студентів

Відповідь студента є правильною, обґрунтованою, логічною, містить аналіз і систематизацію, зроблені аргументовані висновки; відповідь обов'язково супроводжується презентацією; студент активно працює

6	протягом усього семінарського заняття, демонструє глибоке оволодіння лекційним матеріалом, а також знання спеціальної літератури, здатний висловити власне ставлення до альтернативних міркувань з конкретної проблеми, проявляє вміння самостійно та аргументовано викладати матеріал, впевнено відповідає на додаткові запитання.
5	Студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст питань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу; відповідь супроводжується презентаційним матеріалом; під час відповіді допущені не суттєві помилки.
4	Студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст питань; відповідь супроводжується презентацією; у процесі підготовки доповіді студентом було використано основну літературу, відповідаючи на запитання студент виявляє знання лекційного матеріалу, в процесі викладання деяких позицій не вистачає достатньої глибини та аргументації; студент не впевнено відповідає на додаткові запитання, допускаючи, при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.
3	В цілому студент володіє навчальним матеріалом, під час усних виступів та письмових відповідей викладає його основний зміст, виявляє знання лекційного матеріалу виявляє знання лекційного матеріалу, навчальної літератури, намагається аналізувати факти й події, робити висновки; під час підготовки відповіді не була використана рекомендована література; у відповіді допущено суттєві неточності та помилки.
2	Бали нараховуються в разі якщо відповідь відтворює основні положення навчального матеріалу на рівні запам'ятовування без достатнього розуміння; студент у цілому оволодів суттю питань з даної теми, втім, відсутні глибокий та всебічний аналіз представленого матеріалу, а також його обґрунтування та аргументація; студент не проявляє активності на практичних заняттях, відповідає лише за викликом викладача, дає неповні відповіді на запитання, припускається грубих помилок при висвітленні теоретичного матеріалу.
1	Студент частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
0	Студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Критерії оцінювання реферату

При оцінці реферату враховується ступінь розкриття теми та відображення головного змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, вміння застосовувати теоретичний матеріал для вирішення практичних проблем, логічність викладу, здатність робити висновки з проведеного дослідження, відповідність технічного оформлення зазначеним нормам, якість підсумкової співбесіди або доповіді. Оцінка дається кожному з вказаних елементів виконаної роботи.

Складові оцінювання виконання реферату

1	Оформлення роботи відповідно до вимог	до 2 балів
2	Структурно-логічна побудова роботи, актуальність та новизна (зміст вступу)	до 2 балів
3	Основна частина	до 6 балів
4	Аргументовані та логічні висновки до реферату	до 2 балів
	Усього	12 балів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ

1. Мета та завдання курсу.
2. Сутність феноменів «небезпека» та «безпека»
3. Поняття безпеки в історичній думці нового та новітнього часу.
4. Основа сучасних уявлень про безпеку.
5. Сутність і поняття «національна безпека».
6. Сутність і поняття «міжнародна безпека» та «глобальна безпека».
7. Конфлікт цінностей та загострення у світі боротьби за ресурси.
8. Маргіналізація країн та ерозія державності.
9. Неконтрольоване поширення зброї масового ураження.
10. Міжнародний тероризм та глобалізація криміналу.
11. Неконтрольована міграція.
12. Виклики інформаційній безпеці та інформаційна влада.
13. Глобальна криза демократії та культурної ідентичності.
14. Сутність, суб'єкти і предмет міжнародних конфліктів.
15. Причини, типологія і функції конфлікту в міжнародних відносинах.
16. Структура і процес розвитку міжнародних конфліктів.
17. Еволюція наукових уявлень про міжнародні конфлікти від Давнини до сучасності.
18. Особливості війн та конфліктів у Давнину та у Середньовіччя.

19. Війни та конфлікти Нового часу.
20. Особливості війн в 1914-1945 рр. Перша та Друга світові війни.
21. Конфлікти доби «Холодної війни».
22. Головні причини дестабілізації у постбіполярній системі міжнародних відносин.
23. Специфіка нових регіональних конфліктів. Посилення етнічного та конфесійного факторів в сучасних конфліктах.
24. Пошук національної ідентичності через релігію. Ісламський фундаменталізм.
25. Гібридні і асиметричність види сучасних конфліктів.
26. Вплив кризи американського лідерства на міжнародну конфліктогенність.
27. Право націй на самовизначення і принцип територіальної цілісності держав.
28. Сепаратистські рухи в сучасному світі.
29. Успіхи і провали політики мультикультуралізму.
30. Проблема та основні тенденції розвитку міжнародного тероризму.
31. Контроль над ядерними і звичайними озброєннями.
32. Роль інформаційних воєн у військово-політичних конфліктах.
33. Сучасні регулярні армії, приватні військові компанії, незаконні збройні формування.
34. Основні види стрілецької зброї, які використовуються в сучасних конфліктах.
35. Бронетанкова техніка сучасних армій та незаконних збройних формувань.
36. Артилерія і зенітно-ракетні комплекси сучасних армій і незаконних збройних формувань.
37. Авіація сучасних армій і незаконних збройних формувань.
38. Основні типи озброєнь ВМС провідних сучасних держав та особливості їх використання в конфліктах.
39. Ядерний потенціал провідних країн світу.
40. Міжнародне право і міжнародні конфлікти. Правові методи врегулювання конфліктів.
41. Посередництво як засіб врегулювання сучасних конфліктів
42. Значення, структура та функції переговорного процесу.
43. Сутність і значення миротворчості.
44. Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів.
45. Військове врегулювання міжнародного конфлікту.
46. Зміст процесу управління політичними конфліктами.
47. Прогнозування як початкова фаза процесу управління конфліктами.
48. Інститути прогнозування світового розвитку і міжнародних конфліктів..
49. Футуристичні доктрини дослідників кінця ХХ – початку ХХІ ст. (С. Хантінгтона. Ж. Бодріяра, Ф. Фукуями тощо).
50. Методика прогнозування конфліктів.

51. Приклади використання історико-порівняльного аналізу у методиці прогнозування потенціалу майбутніх міжнародних конфліктів.
52. Причини і типи конфліктів в сучасній Європі.
53. Розпад Югославії та етноконфесійні конфлікти на Балканах.
54. Міжнаціональне протистояння в Іспанії.
55. Регіональні рухи Північної Італії і боротьба за незалежну Республіку Паданія
56. Етнічні та конфесійні конфлікти в Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії.
57. Особливості регіонального сепаратизму у Франції (Корсика), Німеччині (Баварія), Румунії (Трансільванія), Польщі (Сілезія).
58. Проблема державної єдності Бельгії.
59. Греко-турецьке проівоєвостояння і Кіпрська проблема.
60. Конфлікт ЄС-Туреччина.
61. Європейський міграційний конфлікт 2015 р
62. Прогнози щодо майбутніх конфліктів у Європі.
63. Специфіка конфліктів в СНД і регіональні миротворчі структури.
64. Історія і сучасний стан етноконфесійного конфлікту в Нагірному Карабасі.
65. Грузино-абхазський і грузино-осетинський конфлікти.
66. Конфлікти на Північному Кавказі. Перша і Друга Чеченські війни.
67. Придністровський конфлікт.
68. Громадянська війна в Таджикистані.
69. Політичні конфлікти в сучасній Україні. Війна РФ проти України.
70. Прогнозування майбутніх конфліктів на пострадянському просторі.
71. Етноконфесійні та расові конфлікти в США.
72. Особливості етнополітичних конфліктів в Канаді. Проблема незалежності провінції Квебек.
73. Специфіка сучасних конфліктів в Латинській Америці.
74. Перуанско-еквадорський конфлікт: історія та сучасний стан.
75. Внутрішні конфлікти в країнах Центральної Америки (Нікарагуа, Гватемала, Гондурас, Сальвадор).
76. Куба після Фіделя Кастро: проблема вибору шляхів розвитку в умовах конфлікту з кубинської еміграцією і США.
77. Політичні конфлікти в Колумбії та діяльність наркокартелів.
78. Внутрішні і зовнішні причини соціально-політичного конфлікту в Венесуелі.
79. Аргентинсько-британський конфлікт навколо Фолклендських (Мальвінських) островів: історія та сучасний стан.
80. Прогнози конфліктогенності Американського регіону.
81. Міжнародний ісламський тероризм.
82. Історичне коріння і сучасний стан Близькосхідного конфлікту.
83. Революції в арабських країнах 2011 р. Зовнішньополітичні наслідки «Арабської весни».
84. Громадянська війна в Сирії та її вплив на сучасні міжнародні відносини.

85. Ірак за часів режиму Саддама Хусейна та після його повалення.
86. Проблема створення незалежного Курдистану.
87. Конфлікт США та Ірану.
88. Протистояння Ірану і Саудівської Аравії.
89. Війна в Афганістані: історія і сучасний етап.
90. Прогнози майбутніх конфліктів на Близькому і Середньому Сході.
91. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Індії.
92. Індійсько-пакистанський конфлікт.
93. Проблема створення Тамільської держави і громадянська війна в Шрі-Ланці.
94. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти на території Китаю.
95. Зростання глобальних геополітичних та економічних протиріч між США та КНР.
96. Тайваньське питання й проблема об'єднання Китаю.
97. Територіальні суперечки Японії з Південною Кореєю і Росією.
98. Рівень конфліктної небезпеки в політичних отрошеннях двох Кореї.
99. Прогнози майбутніх конфліктів в Азії та АТР.
100. Етно-конфесійний конфлікт в Судані. Геноцид негроїдного населення.
101. Конфлікт між Ефіопією і Еритреєю. Громадянська війна в Сомалі.
102. Етноконфесійні конфлікти в Нігерії.
103. Громадянські війни в Анголі, Конго, Ліберії та їх наслідки.
104. Сучасні конфлікти в Південно-Африканській республіці.
105. Геноцид в Руанді і Бурунді.
106. Прогнози майбутніх конфліктів в Африці.

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Методичне забезпечення

Збройні конфлікти та політика безпеки в країнах Азії та Африки: навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії: сходознавство» / Уклад. С. І. Лиман. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 40 с.

Сучасні конфлікти та їх прогнозування : навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньої програми «Міжнародні відносини та регіональні студії» / Уклад. С. І. Лиман. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019. 44 с.

Основна література

1. Біла книга 2021: Оборонна політика України. К., 2021. 124 с.
2. Безпека у глобальному світі / Константинов В.Ю., Мінгазутдінов І.О., Капітоненко М.Г., Галака С.П., Кривонос Р.А. // Міжнародні системи та глобальний розвиток : підручник / кер. авт. колективу О.А. Коппель; за ред..

- Л.В. Губерського, В.А. Манжолі. К.: «Київський університет», 2019. С. 389-468.
3. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.
 4. Віднянський С., Мартинов А. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство / Відп. ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. К.: Інститут історії України, 2023. 264 с.
 5. Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К.: НАДУ, 2016. 764 с.
 6. Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.
 7. Локальні війни та збройні конфлікти другої половини ХХ століття (Історикофілософський аспект): Монографія / О. І. Гуржій, С. П. Мосов, Макаров В. Д. та ін. К.: Знання України, 2006. 356 с.
 8. Мандрагеля В. А. Причини та характер воєн (збройних конфліктів): філософсько-соціологічний аналіз: Монографія / В. А. Мандрагеля. К.: СУ, 2003. 570 с.
 9. Перепелиця Г.М. Генезис конфліктів на посткомуністичному просторі Європи. К.: Стилос – ПЦ “Фоліант”, 2003. 256 с.
 10. Проскуріна О. О. Політична конфліктологія / О. О. Проскуріна, О. І. Ладиґа, Л. І. Ладиґа. Луганськ: ЛНУ ім. Т. Шевченка 2012. 359 с.
 11. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах. Монографія / В. М. Бебик, С. І. Копійка, Є. А. Макаренко та ін. К.: Вадекс, 2019. 442 с.

Допоміжна література

1. Агаєв Н. А. Сучасний тероризм – причини і прояви / Н. А. Агаєв, М. О. Карпов, О. Ф. Хміляр, В. В. Єфімова. К. : Молода нація, 2005. 110 с.
2. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон. К.: Юніверс, 2000. 450 с.
3. Безрук О. О. Інституціональні проблеми системи міжнародної безпеки в умовах загрози збройних конфліктів / О. О. Безрук // Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки . 2021. №21. С. 4-14.
4. Близький Схід і Північна Африка як сфера інтересів України : аналіт. доп. / за ред. О. В. Литвиненка. Київ : НІСД, 2020. 85 с.
5. Живко М. Міжнародні економічні санкції як форма стримування збройної агресії / М. Живко, О. Іващук // Матеріали ІV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 73-76
6. Запужляк В. Європейська підтримка України в умовах російської агресії / В. Запужляк, В. Прінц // Матеріали ІV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 76-79.
7. Заставний А. Р. Курдська проблема в міжнародних відносинах на Близькому Сході // Правова система суспільства. 2019. Вип. 9-10. С. 89-97.

8. Здоровко С. Ф. Застосування сили в миротворчих операціях ООН / С. Ф. Здоровко // Сучасна міжнародна безпека: виклики глобалізації. Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (29 березня 2018 року). Х., 2018. С. 33-40.
9. Іжнін І. Особливості застосування воєнної сили у збройних конфліктах 90-х рр. ХХ ст. : автореф. дис. ... канд. політ. наук : спец. 23.00.04 / І. Іжнін ; Львівський нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2004. 20 с.
10. Капітоненко М.Г. Системний підхід в дослідженні міжнародного конфлікту // Дослідження світової політики. Вип. 20. К.: ІСЕМВ НАНУ, 2002. С. 186-194.
11. Капітоненко М.Г. Традиційні міждержавні та внутрішні конфлікти в постбіполярній системі міжнародних відносин // Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 36, част. 2. К.: ІМВ, 2002. С. 37-43.
12. Киридон А. Російсько-українська війна 2014-2022 рр. : екзистенційний вимір / А. Киридон, С. Троян // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 82-83.
13. Крисенко Д. С. США на Близькому Сході межі ХХ-ХІ століть: іракський рахунок : монографія / Д. С. Крисенко ; ред. О. А. Радзивіл ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. Київ : Національний авіаційний університет, 2011. 206 с.
14. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Нерівні клітини шахівниці: чому успіхи туризму в Хорватії можуть наблизити новий регіональний конфлікт / С. І. Лиман, А. Ю. Парфіненко // Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (11 квітня 2019 року, м. Харків) / ХНУ імені В. Н. Каразіна. Харків, 2019. С. 109-113.
15. Лиман С. І. Угорсько-румунські відносини та діяльність Венеціанської комісії у вирішенні проблем національних меншин Трансильванії / С. І. Лиман, Є. О. Ангеліс // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини, економіка, країнознавство, туризм». 2021. №13. С. 18-25.
16. Лиман С. І. Оборонний пакт АUKUS : інструмент безпеки чи крок до загострення конфліктів в Індо-Тихоокеанському регіоні / С. І. Лиман // Міжнародні економічні відносини. Сталий розвиток України в умовах глобалізації та Європейської економічної інтеграції: проблеми, перспективи, ефективність. ФЕНІКС-2022: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (31 травня 2022 року, м. Харків). Х., 2022. С. 93-95.
17. Лиман С. Військово-політична співпраця Франції та Кіпру в 2017-2022 рр. й проблеми регіональної безпеки / С. І. Лиман // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів. (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 31-34.
18. Орлова Т. В. Історія нових незалежних держав: Навч. посібник / Т. В. Орлова. К.: Знання, 2010. 487 с.

19. Офіцинський Ю. Сучасна російсько-українська війна (за матеріалами газети «The New York Times» 2013 – 2017 років) / Ю. Офіцинський. Ужгород: РІК-У, 2018, 312 с.
20. Парахонський Б.О. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища : аналіт. доп. / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська ; Нац. ін-т стратег. дослідж. К. : НІСД, 2015. 98 с.
21. Пашкевич М. С. Курдське питання на Близькому Сході у ХХІ ст. / М. С. Пашкевич, В. О. Пашков, В. С. Міщенко // Регіональні студії. 2020. № 20. С. 173-178.
22. Перепелиця Г.М. Конфлікти в посткомуністичній Європі / Г. М. Перепелиця. К.: НІСД, 2003. 432 с.
23. Перепелиця Г.М. Україна-Росія: війна в умовах співіснування / Г. М. Перепелиця. К.: Видавничий дім «Стилос», 2015. 880 с.
24. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни / Г. Почепцов. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.
25. Станчев М. Третя світова: битва за Україну / М. Станчев, Ю. Фельштинський. Київ: Наш Формат, 2022. 408 с.
26. Ткаченко В. І. Латентна війна як форма міжнародних відносин країн світу у ХХІ столітті / В. І. Ткаченко, Є. Б. Смірнов // Збройна боротьба: теорія, забезпечення, досвід Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил, 2015, випуск 4(45). С. 3-11.
27. Ткаченко В. Україна: quo vadis – куди йдемо? / В. Ткаченко. К.: ЛОГОС УКРАЇНА, 2017. 422 с.
28. Толстов С. Міжнародно-політичні аспекти забезпечення оборонного потенціалу України в умовах російсько-української війни 2022 р./ С. Толстов // Матеріали ІV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року) . Суми, 2022. С. 110-113.
29. Харченко І. М. Основні засоби інформаційного протиборства та інформаційної війни як явища сучасного міжнародного політичного процесу / І. М. Харченко, С. О. Сапогов, В. М. Шамраєва, Л. В. Новікова // Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2017. С. 77-81.
30. Чорноморський регіон у світовій політиці: актори, чинники, сценарії майбутнього: монографія. Одеса: ОНУ, 2020. 176 с.
31. Шамраєва В. М. Політика безпеки та оборони ЄС: еволюція формування / В. М Шамраєва // Вісник Харківського національного університету імені В. Н Каразіна. Серія «Право». 2020. Вип. 29. С. 369-377.
32. Шамраєва В. М. Основні теоретичні підходи до дослідження еволюції концепту міжнародна безпека / В. М Шамраєва // Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2018. №8. С. 88-94.
33. Central Asian Security. The New International Context / Ed. by R. Allison and L. Jonson. London: Royal Institute of International Affairs; Washington: Brookings Institution, 2001. 279 p.

34. Fuller G. E. The Future of Political Islam. New York/Houndmills: Palgrave MacMillan, 2004.
35. Galtung J. Peace by Peaceful Means. Peace and Conflict: Development and Civilization. L., 1996. 280 p.
36. Guelke A. Politics in Deeply Divided Societies / A. Guelke. Cambridge : Polity Press, 2012. 3184 p.
37. Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p.
38. Kelstrup J.D. The politics of think tanks in Europe. London ; New York : Routledge, 2016. 167 p.
39. C. America's Modern Wars: Understanding Iraq, Afghanistan and Vietnam. Casemate, 2015. 376 p.
40. Marley D. Wars of the Americas: A Chronology of Armed Conflict in the New World, 1492 to the Present. ABC-CLIO. 2008. 722 p.
41. Nye J. Jr. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History (9th Ed.) / J. Jr. Nye, D. A. Welch. London : Pearson, 2013. 384 p.
42. Stern P.C., Druckman D. (eds.). International Conflict Resolution after the Cold War. – Washington, DC: National Academy Press, 2000. 626 p.
43. Webel C., Galtung J. (Eds.). Handbook of Peace and Conflict Studies. N.Y.: Routledge, 2007. 406 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с. URL: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/mignar_konfl.pdf
2. Біла книга 2021. Оборонна політика України. Київ: Міністерство оборони України, 2022. 120 с. URL: https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WhiteBook_2021_Draft_Final_03.pdf
3. Валевський О.Л., Ішмуратов АТ. Політичний конфлікт у сучасній Україні: культурні виміри, структура, принципи аналізу. URL: <http://www.geocities.com/Atiens/Academy/8474/co001.zip>
4. Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Slovník-GPNB.pdf>
5. Доповідь Організації Об'єднаних Націй «Дослідження концепції безпеки» А / 40/553. Організація Об'єднаних Націй [сайт]. URL: <http://www.un.org/ru/ga/40/docs/40res.shtml>
6. Забеліна І. О. Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/564>

7. Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти і їх вплив на сучасний політичний розвиток // Центр дослідження регіональних проблем "Євразія". URL: <http://www.geocities.com/CapitolHill/Senate/8092/8pesyml.html>
8. Пацук Ю. Проблема врегулювання політичних конфліктів в українському суспільстві. URL: http://www.cvu.kiev.ua/Ip/021p99u/5_1.html
9. Шеренговський Д. В. Поняття та сутність міжнародного конфлікту в науці про міжнародні відносини. URL: <http://www.stattionline.org.ua/politologiya/30-politika/1345-ponyattyata-sutnist-mizhnarodnogo-konfliktu-v-nauci-pro-mizhnarodni-vidnosini.html>
10. Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p. URL: <https://www.routledge.com/War-Peace-and-International-Relations-An-introduction-to-strategic-history/Gray/p/book/9780415594875>
11. Oksenberg Rorty A. The Moral Duty of Promoting Political Conflict / Philosophy of education. 1995. URL: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html
12. Young T. Readings in the International Relations of Africa. Indiana. Indiana University Press: 2016, 384 p. URL: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html <https://dokumen.pub/readings-in-the-international-relations-of-africa-0253018803-9780253018809.htm>

11. ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ТА ПОНЯТТЯ

Автономія — форма самоврядування певної частини держави (населення), закріплена в загальнодержавній конституції.

Авторитаризм — один з типів недемократичної політичної влади однієї особи або групи осіб при збереженні деяких цивільних, економічних, духовних свобод для громадян.

Агресія — застосування сили першою якою-небудь державою проти територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави або народу (нації).

Анархізм — суспільно-політична течія, що прагне до необмеженої свободи особистості й заперечує необхідність державної політичної влади.

Анархо-синдикалізм — течія в робітничому русі, яка відкидає політичну боротьбу, вважає профспілки основною формою організації робітників та відстоює тактику загальних страйків та саботажів.

Анексія — один з видів агресії, насильницький акт приєднання державою частини або всієї території іншої держави.

Беззастережна капітуляція — припинення боротьби і здача однією з воюючих держав при повному розгромі її збройних сил.

Демографічний вибух – швидке зростання протягом невеликого часу чисельності населення окремої країни.

Геополітика — це наука про багатогранну політику держав та інших суб'єктів, спрямована на вивчення можливостей активного використання даностей геопростору в інтересах військово-політичної, культурно-

інформаційної, економічної та екологічної безпеки в межах відповідних полів взаємодії.

Геостратегія — політична наука, що визначає засоби і методи для досягнення геополітичної мети держави або групи держав-союзників — збереженні і збільшенні могутності держави або союзу держав, а в несприятливих умовах кризи — мінімалізації збитків та відновленні первісного докризового стану.

Геноцид — крайня форма дискримінації, цілеспрямовані дії, вчинені з метою знищити, повністю або частково етнічну, расову або релігійну групу або окремих народ.

Гонка озброєнь — форма політичного протистояння держав або військових блоків за перевагу в області збройних сил.

Диктатура — необмежена державна влада окремої особи чи суспільної верстви, яка спирається на силові методи правління, використовує цензуру, насильство та терор.

Диктатура пролетаріату — в марксизмі форма державної влади, яка встановлюється шляхом пролетарської революції.

Домініон — самоврядна колонія .

Декларація — офіційна заява або нормативний документ, призначений для повідомлення офіційних осіб.

Демілітаризація (роззброєння) — офіційно встановлена заборона тримати на окремій території збройні сили, ліквідація оборонної промисловості та військових укріплень.

Індустріалізація — процес техніко-економічного переходу від аграрного до індустріального суспільства, який супроводжується створенням великого машинного виробництва в усіх галузях господарства, урбанізацією, остаточним формування класів підприємців та найманих робітників;

Ідеологія — система концептуально оформлених політичних поглядів, уявлень, ідей, що відображають інтереси різних соціальних верств, партій, товариств та окремих людей.

Імперія — форма великого державно-політичного утворення, що складається з політичного центру (метрополії) та підпорядкованих центральній владі територій і народів. Значна частина цих територій може бути примусово включена до складу імперії і мати статус колоній.

Інвестиції — процес вкладення капіталу в економіку з метою придбання основних фондів, активів та отримання доходу.

Капітал – гроші, які вкладаються підприємцями в розвиток виробництва з метою отримання прибутку.

Колонія – територія або країна, що позбавлена політичної та економічної незалежності й знаходиться під владою іноземної держави – метрополії.

Консерватизм – сукупність громадсько-політичних, ідеологічних, культурних течій, що спираються на ідею традицій, збереження існуючих та усталених соціальних систем і норм, неприйняття революцій та радикальних реформ.

Лібералізм – громадсько-політична та ідеологічна течія, що проголошувала принципи громадянських, політичних і економічних свобод індивідууму, обстоювала вільне підприємництво, парламентський лад, послаблення різних форм державного і суспільного примусу щодо осіб, шлях мирних поступових реформ.

Марксизм – система філософських, економічних і громадсько-політичних поглядів. Його основоположники (К. Маркс, Ф. Енгельс) наполягали на тому, що капіталізм неминуче загине внаслідок загострення його внутрішніх суперечностей та зростання політичної активності пролетаріату.

Мілітаризм – державна ідеологія і політика постійного нарощування воєнної могутності держави, силового втручання в справи інших держав,

Монархія – форма державного правління, за якої главою держави повністю або частково є одна особа спадкоємного правителя.

Націоналізм — різноманітні ідеологічні течії і політичні рухи, які трактують націю як вищу форму суспільства.

Національно-визвольний рух – боротьба народів за національну, економічну і політичну незалежність.

Нацизм (національний соціалізм, або націонал-соціалізм) – політична ідеологія і політичний режим Німеччини у часи Третього рейху. Н. заснований на ідеї про зверхність «вищої» арійської раси над іншими, «неповноцінними» расами, необхідності завоювання нових територій та заселення їх німцями. Найжорстокіша насильницька форма державної влади.

Олігархія — одна з форм державного правління, за якої політична й економічна влада належить невеликій групі осіб.

Опозиція – політична партія, група, іноді верства населення, яка виступає проти правлячої влади і демонструє альтернативну політику.

Опортунізм – політика відмови від активних форм боротьби робітників проти промисловців, обмеження робітничого руху боротьбою за реформи.

Ревізіонізм – політика перегляду окремих ідеологічних доктрин.

Реформізм – ідейно-політична течія, представники якої виступали за поступове перетворення суспільства шляхом мирних послідовних реформ.

Репарація — форма матеріальної відповідальності держави за шкоду, заподіяну іншим державам, які зазнали збройного нападу.

Революція (соціальна) – докорінний переворот у формі державного правління, суспільному житті, ідеології та виробничих відносинах.

Реформа – поступове перетворення у суспільно-політичному житті, ідеології, економічній сфері.

Сепаратний мир — мирний договір, укладений одним з учасників воюючого військово-політичного блоку без згоди союзників.

Соціалізм — ідеологія лівих політичних рухів, що декларують створення суспільства «соціальної справедливості»; назвасуспільно-економічного та політичного ладу в СРСР та в країнах-союзниках.

Суспільно-політичний рух – форма громадського об'єднання людей на певних ідейних засадах.

Тоталітаризм — один з типів недемократичної політичної влади, яка намагається встановити повний (тотальний) державний контроль над усіма сторонами життя суспільства.

Фашизм — радикальна націоналістична ідеологія, самоназва правого руху та форма правління в Італії з 1922 по 1943 рр. Для ф. характерні: тоталітаризм, жорстока цензура, культ особи, боротьба за панування над іншими державами.

Холодна війна — глобальне політичне, економічне та ідеологічне протистояння з другої половини 1940-х до 1991-го рр. між двома системами світу – соціалістичною (СРСР і його союзниками) та капіталістичною (США і їх союзниками).

Цензура – система державного контролю над засобами масової інформації.

Шовінізм – крайня форма націоналізму, представники якої наполягають на національній виключності та протиставляють інтересів своєї нації інтересам інших націй

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Лиман Сергій Іванович

ГЛОБАЛЬНА БЕЗПЕКА ТА МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни (для здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 291
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
освітньої програми «Міжнародно-політична регіоналістика»)

В авторській редакції

Підписано до розміщення 18.06.2024. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 2,5. Обсяг 1,489 Мб. Зам. № 190/24.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна